

TEXT: BJÖRN-ÅKE TÖRNBLOM
BILD: BÖRJE ALMQVIST

Burkan är ju en mäktig symbol för kvinnoförtrycket i Afghanistan. Burkan döljer också många starka kvinnor som inte motsvarar bilden av den hukande och kuvade kvinnan som är den gängse i väst. Som *Regional Director*, vilket jag var under en tid för SAK, med ansvar för ett 80-tal skolor, ett 40-tal primärvårdskliniker, handikapp- jordbruks och byggnadsprogram i sex nordliga provinser i Afghanistan och 3 000 personer på avlöningslistorna, betraktas man som en person med makt och inflytande när man är ute på fältresor och besöker olika verksamheter som SAK stödjer.

De synpunkter man får från skolornas och klinikernas personal framförs ofta av männen, kvinnliga läkare undantagna. Av skolelever behandlas man med en svensk betraktares ögon som en "kunglighet" på statsbesök. Eleverna står ofta uppställda i prydliga rader, välregisserade tal hålls och blommor överräsas. Därför är det viktigt att försöka komma på besök utan att ha annonserat sin ankomst.

Vid ett besök på en högstadieskola för flickor i Baghlan City i provinsen Baghlan, dit jag kom utan förvarning, gick jag runt i klasserna och lyssnade på lektionerna för att bilda mig en uppfattning om hur det hela fungerar. Jag sa några uppmuntrande ord till

flickorna i varje klassrum. Till min, lärarens och rektors stora förvåning, tog flickorna i en klass mod till sig och tackade SAK för allt stöd men sa också att "nu tycker vi ni ska skaffa datorer till oss tjejer". Varför undrade jag. "Därför att vi inte kan göra som killarna och gå ned till basaren på datorskola och lära oss. Vi behöver en datasal här i skolan!" Sannerligen inte enligt protokollet men en nog så viktig synpunkt att få sådär spontant.

Vid ett annat mer högtidligt tillfälle var jag med och invigde en skolbyggnad SAK hade byggt i Eskamesh i provinsen Takhan. Skolan var en blandad skola för både flickor och pojkar, men av "tradition" brukar flickorna få sitta utanför byggnaden eller få de sämsta passen på dagen. I min dagbok från besöket skriver jag så här:

"Torsdagen den 23 oktober 2003. ... Många [deltagare] öser lovord över SAK och Sverige, inte minst för att vi stödde dem under kriget mot Sovjet vilket de ser som en merit, som många av de nya organisationerna saknar. Många organisationer kommer och går, men SAK består. Vi dricker te, äter söta mandlar och nötter och sedan blir det en magnifik lunch, uppdukad på mattorna vi sitter på ute på skolgården. Här får vi ett fat med ris som gömmer en bit fårkött – pilau. Tre får har slaktats i byn dagen till ära och säkert 100 personer utspisas. Vi som är hedersgäster får dela ett fat på

två personer, de andra på fyra. Åter gör man direkt med höger hand som man använder som sked att skyffla in i munnen med. Jag som är uppvuxen med att man inte ska kladda i maten utan ha "lite bordskick" har en del problem men klarar mig hjälpligt. Efter måltiden hölls invigningstal. Det kanske intressantaste talet hölls av en ung kvinnlig lärare som sa att hon nu också krävde en egen skolbyggnad för flickorna. ..."

Hennes tal och krav får anses ganska sensationella, inte i meningen att det var överraskande i sig utan att de framfördes mitt under festmåltiden med hundratals åhörare, varav alla traktens skägga patriarker var ett dominerande inslag. Det var modigt. I mitt tacktal kunde jag bara uppmuntra henne och andra kvinnor att stå på sig.

Burka eller inte så har det afghanska samhället naturligtvis långt kvar innan man når vad vi i väst brukar betrakta som ett jämlikare samhälle. Det kommer att ta tid och måste få ta tid om det ska bli bestående förändringar. Det är bara ett par år sedan Schweiz införde kvinnlig rösträtt – i Afghanistan hade kvinnor rösträtt redan i det första demokratiska (president-) valet någonsin för ett år sedan och nu är det dags igen i valet till parlamentet. Förändringarna kommer och kvinnorna kräver och tar sin plats. ■

Björn-Åke Törnblom arbetade för SAK i Pakistan och Afghanistan i flera år i början av 2000-talet.

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.